

PROJEKT SKEPPSVRAK

I samarbete med Svenska Sportdykarförbundets satsning på UNDERVATTENS-MILJÖÅRET 1980 har Marinarkeologiska Sällskapet genom undertecknad beslutat satsa på projekt SKEPPSVRAK.

Målsättning är att genom regelbundna besök dokumentera ett visst skeppsvraks sönderfall och nedbrytning. Att sådan nedbrytning förekommer är väl känt. Stormar, isskrivning, strömsättning och kanske också tryckvågor från stora fartygspropellrar bidrar till att ganska snabbt bryta ned våra äldre skeppsvrak. De äldre skeppsvrak vi idag känner som relativt skrovhela t ex Jutholmsvraket, Saltskutan och Älvsnabbenvraket i Stockholms skärgård utgör genom sina ganska väl skyddade förlisningsplatser unika lämningar efter våra äldre seglande handelsfartyg. Än så länge står de relativt skrovhela på botten. Frågan är hur länge till. Naturligtvis är Stockholms skärgård unikt genom sina många relativt hela skeppsvrak. Detta gör inte undersökningen mindre viktig på andra platser längs kusten. Den som dykt på trävrak längs hela kusten kommer kanske som jag till den uppfattningen att vi har mycket få trävrak äldre än säg 100 år, som fortfarande står skrovhela på botten. Efter Norrlands-kusten har vi isskrivning som kan nå avsevärda djup, efter ostkusten har vi åtminstone i Öland och Gotlands farvatten stark ström och sand. Samma sak längs den flacka Skånekusten. Efter västkusten har vi den välkända skeppsmasken Teredo navalis som på några få årtionden bokstavligt talat gör sågspån av allt virke som sticker upp över botten. Med andra ord, skiftar karaktären på våra fartyglämningar efter kusten? Eller gör den inte det? Hur många av våra säkert registrerade förlisningar finns egentligen kvar? Och i så fall i vilket skick. Lönar det sig att leta efter Resande man eller har stormar och is gjort kaffeved av henne precis som med ungefär jämgamla Riksnnyckeln i samma område. Varför hittar vi aldrig Stora Kronan och Svärdet? Två för sin tid, 1676, jättestora örlogsskepp som förlorades i strid utanför Öland. Beror det på att ingen egentligen på allvar letet efter dem eller är de översandade för gott.

Detta är bara några enkla frågor som man som undertecknad ställer för att i någon mån belysa problematiken med undervattensarkeologin i Sverige i dag. Vad skall vi satsa på och hur bör framtida medel och forskarinsatser prioriteras. Jag tror att Du som sportdyker genom erfarenhet kan delge forskningen mycket av svaren på ovanstående och liknande frågor. Därmed inte sagt att vi skall leta efter Resande Man. Fortsättning

PROJEKT SKEPPSVRAK fortsättning

Hur skall Projekt SKEPPSVRAK gå till ?

Tanken är att intresserade sportdykarklubbar eller bara några enskilda inom en klubb eller organisation bildar en "Forskningsgrupp".

Antalet intresserade inom forskningsgruppen bör vara minst 3-4 personer.

Blir många, fler än 10, intresserade kan med fördel två separata grupper bildas. Arbetsuppgifter finns i överflöd. Fler grupper kan samsas om samma vrak då olika inriktning på uppgifterna lätt kan väljas.

Efter Ni har bildat Er grupp tar Ni kontakt med undertecknad per brev till adress:

Erik Enström
Vapengatan 3
126 52 HÄGERSTEN

Tala om hur många Ni är och gärna också namn på deltagarna samt VEM som är Er kontaktperson. Har Ni ett vrak eller annat lämpligt objekt i tankarna så tala även om det. TILLSAMMANS med mig går vi igenom hur er uppgift skall formuleras. Har Ni inget " eget " vrak kanske vi kan finna ett gemensamt. Observera att detta projekt lämpar sig lika väl för fridykare som för apparatdykare. En stor mängd skeppsvrak ligger just i strandzonen på lämpligt djup för våra fridykande ungdomar.

Vilka uppgifter skall lösas ?

Låt mig först kraftigt understryka att avsikten med Projekt SKEPPSVRAK inte är göra några som helst ingrepp i fartygslämningen. Alltså ingen utgrävning eller bärgning av föremål. Inte ens friläggning av eventuellt överslammade delar.

De redskap som erfordras är helt enkelt: måttband, tumstock, kamera och anteckningsmaterial.

Ett exempel: En grupp bestämmer sig för Jutholmsvraket i Dalarö skärgård. Tillsammans med mig gör vi ett gemensamt dyk på platsen och bestämmer säg tio olika mått samt ungefär lika många foton. Gruppen gör sedan om dessa mätningar två gånger per år, t ex tidigt på våren och sent på hösten. Samma mätningar görs hela tiden från samma punkter. Resultaten rapporteras till mig för sammanställning.

Svårare än så behöver det inte vara. Gruppen får minst två trevliga dyk med målinriktning och forskningen tillförs ovärderliga kunskaper. Kanske kan just

denna grupp i framtiden slå larm till myndigheterna att "nästa vinter klarar hon inte". Sedan är det naturligtvis myndigheternas sak att ta ställning till vad som skall satsas på och hur detta skulle gå till. Kanske några enkla stöttor skulle åstadkomma underverk. Hur som helst, ÅTGÄRDSSIDAN är inte vår sak eller avsikten med projektet. Vi skall enbart OBSERVERA och DOKUMENTERA.

Tycker Du att detta låter spännande så tala med några kamrater och ta sedan kontakt med mig på ovanstående adress. Jag kanske också skall betona att det för närvarande inte finns några ekonomiska möjligheter till bidrag åt grupperna. Allt arbete sköts idellt, även undertecknads. Det är dock möjligt att om projektet fungerar och visar sig lyckat vi kan söka pengar senare.

Erik Enström, Stockholm

